

- державами-членами, з іншої сторони : Угода від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 21.11.2021).
9. Бюлетень стану торговельних відносин між Україною та ЄС у 2020 році. Офіційний вебсайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=2d47dab0-2594-4372-836c-2b636928f34a&title=BiuletенPotоchnоgоStanuTоrgоvеlnіkhVіdnоsіnMіzhUkrаіnоіuTаs> (дата звернення: 21.11.2021).
10. Манаєнко І. М., Просяник І. В. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 18. Ч. 3. С. 11–15. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_3_2018ua/4.pdf (дата звернення: 21.11.2021).
11. Жигалкевич Ж. М., Станіславський О. В. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств в умовах євроінтеграції. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2019. № 16. С. 116–123. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/181688> дата звернення: 21.11.2021).

**РОЗМЕЖУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ І АДМІНІСТРАТИВНОЇ
ЮРИСДИКЦІЙ ПРИ ВИРІШЕННІ СПОРІВ
ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ПРАЦІВНИКОМ ШКОДИ,
ЗАПОДІЯНОЇ ПІДПРИЄМСТВУ, УСТАНОВІ,
ОРГАНІЗАЦІЇ ВНАСЛІДОК ПОРУШЕННЯ ПОКЛАДЕНИХ
НА НЬОГО ТРУДОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ**

Якимчук О. О.

*кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальних юридичних дисциплін Рівненського
інституту Київського університету права НАН України
м. Рівне, Україна*

Ст. 130 Кодексу законів про працю України (надалі – КЗпП України) [2] встановлено загальні підстави і умови матеріальної відповідальності працівників. Зокрема, працівники несуть матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових обов'язків.

При покладенні матеріальної відповідальності права і законні інтереси працівників гарантуються шляхом встановлення відповідальності тільки за пряму дійсну шкоду, лише в межах і порядку, передбачених законодавством, і за умови, коли така шкода заподіяна підприємству, установі, організації винними протиправними діями (бездіяльністю) працівника. Ця відповідальність, як правило, обмежується певною частиною заробітку працівника і не повинна перевищувати повного розміру заподіяної шкоди, за винятком випадків, передбачених законодавством.

Відповідно п. 5 ч. 1 ст. 134 КЗпП України [2] працівники несуть матеріальну відповідальність у повному розмірі шкоди, заподіяної з їх вини підприємству, установі, організації, у випадках, коли шкоди завдано недостатчею.

На практиці виникають проблеми з визначенням юрисдикції суду, до якого необхідно звертатися за захистом порушеного права і інтересу роботодавця.

Відповідно до ч. 1 ст. 19 Цивільного процесуального кодексу України (надалі – ЦПК України) суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства [3].

Відповідно до ч. 1 ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України (надалі – КАС України) [1] завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Відповідно до висновків, викладених у постанові Великої Палати Верховного Суду від 05 грудня 2018 року у справі № 818/1688/16, визначено, що з метою встановлення чіткого критерію визначення юрисдикції спорів щодо відшкодування шкоди/стягнення збитків, завданих особою, яка перебуває або перебувала на посадах, віднесених до державної або публічної служби, за позовом суб'єкта владних повноважень, Велика Палата Верховного Суду відступає від висновків, викладених у постановках від 10 квітня 2018 року у справі № 533/934/15-ц, від 20 червня 2018 року у справі № 815/5027/15, від 03 жовтня 2018 року у справі № 755/2258/17, виходячи з наступного.

«У випадку зобов'язання особи, яка перебуває на посаді державної/публічної служби, відшкодувати шкоду або збитки, завдані внаслідок виконання нею службових/посадових обов'язків, перед судом обов'язково постає питання не лише встановлення обсягу завданої шкоди/збитків, а й оцінки правомірності дій такої особи.

Водночас у рамках цивільного процесу суд не може досліджувати та встановлювати правомірність дій, рішень чи бездіяльності службовця або посадовця, оскільки така можливість передбачена лише в адміністративному процесі в силу приписів статті 19 КАС, якою охоплюється питання прийняття на публічну службу, її проходження та звільнення.

Вказані спори підлягають вирішенню в порядку адміністративного судочинства як такі, що пов'язані з питаннями реалізації правового статусу особи, яка перебуває на посаді публічної служби, від моменту її прийняття на посаду і до звільнення з публічної служби, зокрема, й питаннями відповідальності за рішення, дії чи бездіяльність на відповідній посаді, що призвели до завдання шкоди/збитків, навіть якщо притягнення її до відповідальності шляхом подання відповідного позову про стягнення такої шкоди/збитків відбувається після її звільнення з державної служби» [4].

Водночас, пп. 20-25 постанови Великої Палати Верховного Суду від 19 лютого 2020 року у справі № 1340/3580/18 визначено наступне:

«20. Пунктом 1 частини першої статті 19 КАС України визначено, що юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження.

21. Отже, до компетенції адміністративних судів належать спори фізичних чи юридичних осіб з органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їхньою посадовою або службовою особою, предметом яких є перевірка законності рішень, дій чи бездіяльності цих органів (осіб), прийнятих або вчинених ними при здійсненні владних управлінських функцій, крім спорів, для яких законом встановлений інший порядок судового вирішення.

22. Публічно-правовий спір має особливий суб'єктний склад. Участь суб'єкта владних повноважень є обов'язковою ознакою для того, щоб класифікувати спір як публічно-правовий. Проте сама собою участь у спорі суб'єкта владних повноважень не дає підстав ототожнювати спір з публічно-правовим та відносити його до справ адміністративної юрисдикції.

23. Під час визначення предметної юрисдикції справ суди повинні виходити із суті права та/або інтересу, за захистом якого звернулася особа, заявлених вимог, характеру спірних правовідносин, змісту та юридичної природи обставин у справі.

24. Визначальною ознакою справи адміністративної юрисдикції є суть (зміст, характер) спору. Публічно-правовий спір, на який поширюється

юрисдикція адміністративних судів, є спором між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин.

25. Разом з тим приватноправові відносини вирізняються наявністю майнового чи немайнового інтересу учасника. Спір має приватно-правовий характер, якщо він обумовлений порушенням або загрозою порушення приватного права чи інтересу, як правило майнового, конкретного суб'єкта, що підлягає захисту в спосіб, передбачений законодавством для сфери приватноправових відносин, навіть якщо до порушення приватного права чи інтересу призвели управлінські дії суб'єктів владних повноважень» [5].

Відтак, при визначенні юрисдикції суду у справах про відшкодування завданої шкоди, завданих внаслідок виконання працівником службових / посадових обов'язків, необхідно враховувати факт перебування (відсутності перебування) працівника на відповідній посаді суб'єкта владних повноважень та характер спірних відносин.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року. № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року. № 1618-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05 грудня 2018 року у справі № 818/1688/16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78750846>
5. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19 лютого 2020 року у справі № 1340/3580/18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88138167>